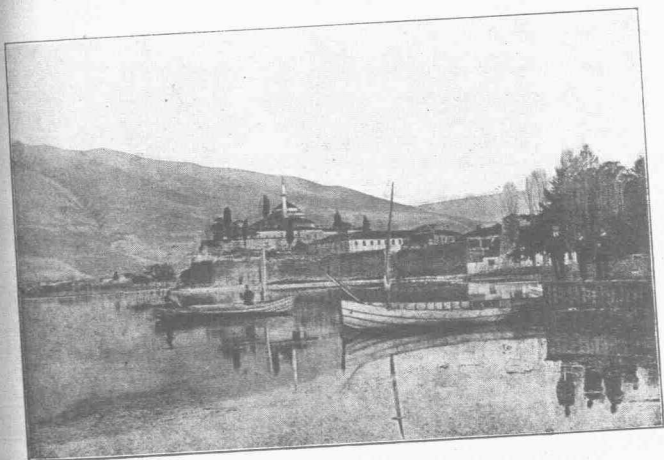

Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἰωαννίνων *

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Φίλτατε κ. Σκόκε,

Εἰς Ἀθήνας

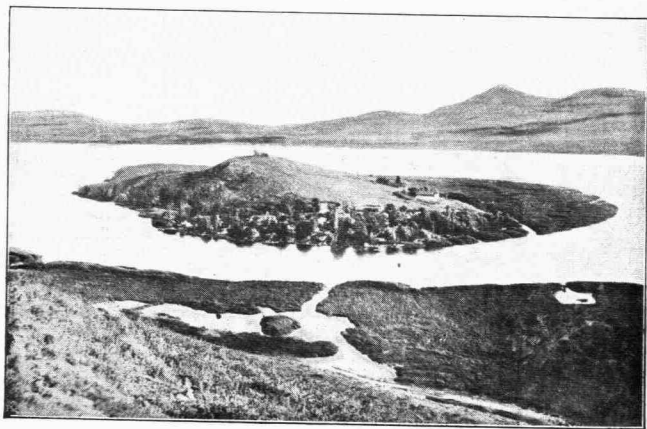
Τὸ γράμμα σας, ἀκολουθοῦν τὰ ἴχνη μου, ὥς νὰ ᾔτο ἔνταλμα
 τῆς συλλήψεως πρὸς πληρωμὴν τοῦ ἐτησίου πνευματικοῦ φόρου εἰς
 τὸ ὥραϊον καὶ τόσον ἀγαπητὸν Ἡμερολόγιον, μὲ εὕρισκε ἐδῶ περιη-
 γουμένην τὰ ἱστορικὰ καὶ πολυπαθῆ αὐτὰ μέρη. Ἀλλὰ μὲ εὕρισκε
 ὅλως ἀνέτοιμον εἰς ἀπότισιν τῆς ὀφειλῆς μου. Ἐξοφλῶ ἄρα γε
 μὲ ὀλίγας σελίδας ἐκ τοῦ ὁδοιπορικοῦ σημειωματαρίου μου; Πολὺ
 ἀμφιβάλλω.

Ἡτύχησα νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν ἱστορικὴν λίμνην τῶν Ἰωαννίνων,
 τῆς ὁποίας τὸ μαλακὸν φλοίσβημα μοῦ φαίνεται ὥσάν νὰ μοῦ διη-
 γεῖται ἀκόμη τοὺς ἀγρίους καὶ τραγικοὺς ἔρωτας τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ.
 Ἰδίως πρὸς τὸ βράδυ, κατὰ τὸ μελαγχολικὸν δειλινόν, ὅτε αἱ σκιαὶ
 τῶν βουνῶν ἀπλώνουν κάποιαν σιωπηλὴν κατήφειαν ἐπὶ τῶν γαλη-

* ΣΗΜ.—Αἱ παρατιθέμεναι εἰκόνες ἐλήφθησαν ἐκ πλουσίας καὶ καλ-
 λιτεχνικωτάτης σειρᾶς εἰκονογραφημένων δελταρίων, ἣν ἐξέδωκε τὸ ἐν
 Ἰωαννίνοις προοδευτικὸν κατάστημα Ι. Π. Στ. Ἰωαννίδου καὶ Σας.

νίων νερῶν της, νομίζω νὰ βλέπω περιϋπταμένας τὰς σκιὰς τῆς Κυρά Φροσύνης καὶ τῆς Βασιλικῆς. Καὶ νομίζω ἀκόμη ὅτι ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα γύρωθεν ἀναπηδοῦν φαντάσματα καὶ ζωντανεύουν ἀναμνήσεις πλήρεις ἐρώτων καὶ τρυφερότητος, βασάνων καὶ φρίκης...

Τώρα ἡ λίμνη εἶνε μία θελκτικὴ καὶ παρήγορος ὁάσις ἐν μέσῳ τῶν πέριξ βουνῶν, ἡ ὁποία πλὴν τῆς δρόσου καὶ τῆς θεαματικῆς ποικιλίας της, παρέχει εἰς τοὺς Ἰωαννίτας καὶ τοὺς γλυκεῖς της ἰχθύς, καὶ τοὺς ὀνομαστοὺς ἐγγέλεις της. Ὑπὸ τὸ βουνὸν Μητσιέλι, εἰς τοὺς πρόποδας, ἀναβλύζουν τὰ κρυσταλλώδη ὕδατα τῆς πηγῆς Ντράμπα - Τόδα (καλὸν νερόν). Εἰς τὸ μέσον τῆς λίμνης ἐπιπλέει,

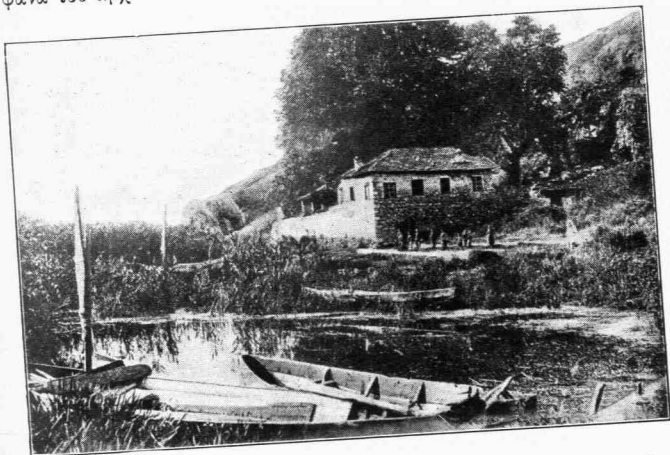
Ἡ νῆσος Ἰωαννίνων

θαρρεῖς, τὸ γραφικὸν νησάκι, ἕνας λόφος εὐμορφος, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου φαίνεται ὡσάν σκαρφαλωμένον τὸ ἐκκλησάκι τοῦ προφήτου Ἠλία, κάτω δέ, εἰς τὰ κράσπεδα, παρατάσσονται αἱ ἀπλοῖκαὶ κατοικίαι τῶν νησιωτῶν, οἱ ὁποῖαι ἀποξοῦν ἐκ τῆς ἀλιείας. Τὸ νησάκι αὐτὸ εἶνε τὸ μόνον κέντρον θερινῆς ἀναφυχῆς διὰ τοὺς κατοίκους, ὅπου μεταβαίνουν μὲ μικρὰ ἐλαφρὰ ἀκάτια ἐντὸς δέκα λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς ἀποβάθρας.

Ἡ ἀποψὶς τοῦ φρουρίου ἔχει τι τὸ ἐπιβλητικόν. Προσδίδει κάποιαν ἔκφρασιν σκαιᾶς σοδαρότητος. Ἡ θέσις του εἶνε ἱστορικὴ. Ὑφούτο ἐκεῖ ἄλλοτε ἀρχαῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς ἑλληνικὸς ναὸς, καταστραφεῖς, ὡς ἱστορεῖται, τῷ 551 ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τῶν Γότθων τοῦ Τοτίλα. ἀντικατασταθεὶς δὲ εἶτα ὑπὸ ναοῦ χριστιανικοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Ὁ ναὸς οὗτος συνετηρεῖτο καὶ

ἐσφύζετο μέχρι τῆς καταλήψεως τοῦ φρουρίου ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ὑφ' ὧν κατεδαφίσθη, ὥς καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ φρουρίᾳ χριστιανικοὶ ναοὶ * εἰς 18 ἐν ὄλῃ ἀνερχόμενοι, ἐπ' αὐτοῦ δὲ ὠκοδομήθη τῇ 1719 παρὰ τοῦ Ἰωαννίτου Ἀσλάν Πασσᾶ, ἐγγόνου τοῦ Α'. Ἀσλάν Πασσᾶ τοῦ ἐκ Μονοδενδρίου τοῦ Ζαγορίου, τὸ καὶ νῦν διασφύζομενον ἀξιόλογον αὐτοῦ μετζίτιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσε πλεῖστα κτήματα, ὧν τὴν ἐπικαρπίαν ἔχει ὁ κατὰ καιροὺς Σέχης τῶν Ἰωαννίνων διαμένων καὶ ἐνοικῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ μετζίτιῳ.

Δεκαπέντε κίονες ἐλληνικῆς τέχνης, ἀκέραιοι οἱ πλεῖστοι, λείψανα τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ ναοῦ, φαίνονται καὶ λαμπρύνουν τὴν

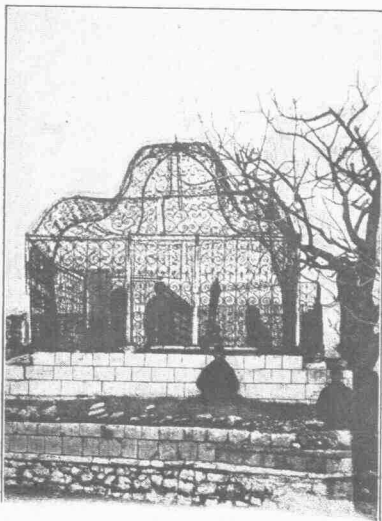

Τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος, ὅπου ἐφρονεῦθη ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς

στοὰν τοῦ τζαμίου τούτου ἐκ στιλπνοτάτου μαρμαρίου, τρεῖς δὲ σπονδυλώδεις στύλοι ἐξ ἐπιχωρίων λίθων συμπληροῦσι τὴν στοὰν ἐκ 18 ἐν ὄλῃ ἀποτελουμένην κίωνων. Ὑπὸ τὸν βράχον τούτον δεῖκνυται καὶ τῶρα ἀκόμῃ σπήλαιον «Ἡ Τρύπα τοῦ Σκυλοσόφου» καλούμενον, ὅπου Διονυσίος τις, Σκυλόσοφος ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ὀνομασθεὶς, τολμητίας καὶ ἐνθουσιώδης, εἶχε κατορθώσει τῇ 1600 νὰ στρατολογήσῃ ἱκανοὺς χωρικοὺς, μεθ' ὧν ἐσκόπει ν' ἀπαλλάξῃ τὴν Ἡπειρον τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, νύκτωρ δὲ εἰσβαλὼν εἰς Ἰωάν-

* ΣΗΜ. Τὰ ὀνόματα τῶν γαῶν τούτων ἦσαν: Ἀγία Τριάς, Ἀγιος Βάρερος, Κυριώτισσα, Ἀγ. Ἰωάννης, Ἐλεῦσα, Ἀγ. Σπυρίδων, Ἀγ. Ἀνδρέας, ὁ Σωτήρ, Ἀρχάγγ. Μιχαήλ, Ἀγ. Ἀνάργυροι, Ἀγ. Παρασκευή, Παντάνασσα, Ἀγ. Νικόλαος, Ἀγ. Γεώργιος, Ἀγ. Νικόλαος, Ἀγ. Μητῆς, Ἀγ. Ἀθανάσιος, Πηγαδιότισσα, καὶ ὁ Παντοκράτωρ (μητροπόλις).

νινα ἐπυρπόλησε τὰ ἐν Καλούτσεσμε τότε οικήματα τοῦ τοποτηρητοῦ τῆς ἐπαρχίας Ὅσμαν Πασσᾶ. Ἀντιληφθέντες ὁμως οἱ Ὀθωμανοὶ τὸν κίνδυνον, ἐξήρχοντο τῶν οἰκιῶν καὶ κτυπῶντες ἀδιακρίτως τοὺς πάντας ἐνέσπειρον τὸν πανικὸν εἰς τοὺς ὀλιγαριθμούς ἄλλως τε ὁπαδοὺς τοῦ Διонуσίου, οἵτινες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, τούτου καταφυγόντος εἰς τὸ ἐν λόγῳ σπήλαιον, ὅπου κατόπιν, διὰ τῆς ἰχνηλασίας τῶν Ἑβραίων Ἰωαννιτῶν, ὥς διασφύζει ἡ παρά-

Ὁ τάφος τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ

ἐνθα ἄλλοτε ἠγειρέτο ὁ ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ. Ὡς γνωστόν, τὸ σῶμά του ἐτάφη ἀκέφαλον, τῆς κεφαλῆς του ἀποκοπέσσης καὶ μεταφερθείσης εἰς Κων. λιν. Ἐν τῇ σχετικῇ παρατιθεμένη ᾧδε εἰκόνι τὸ μέρος, ὅπου φαίνεται ὁ χότζας, δεικνύει ἀκριβῶς τὸν τάφον τοῦ Ἀλῆ, διότι ὁ παρκαείμενος εἶνε ὁ τῆς συζύγου του. Εἶχε δὲ προετοιμάσει ὁ ἴδιος τὸν τάφον του.

Σὰς παραθέτω καὶ τὴν εἰκόνα, ἣτις παριστᾷ τὴν ἱστορικὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, εἰς τὰ ἀνατολικά τῆς ὁποίας κελλία εἶχε καταφύγει ὁ Ἀλῆς μετὰ τῆς Βασιλικῆς καὶ ὅπου ὁ Χουρσίν εἶχεν ἐπιτύχει νὰ τὸν ἀπικραρύνῃ. Σφύζονται δὲ καὶ νῦν ἐτι, ἐπὶ τῶν σανιδίων τοῦ θαπέδου τοῦ ἐκεῖ κελλίου, αἱ ὁπαὶ τῶν σφαιρῶν, δεικνύεται δὲ καὶ τὸ μέρος τοῦ θωματίου, ὅπου ἔπεσεν ὁ Ἀλῆς, ὅταν ἐπλήγη.

δοσις, ἀνακαλυφθεὶς καὶ συλληφθεὶς ἐξεδάρη, ἡ δὲ δορά του, πληρωθεῖσα ἀχύρων, ἐστάλη εἰς Κων. πόλιν. Ἡ Ὑψ. Πύλη, χαρακτηρίσασα τὸ κίνημα τοῦ Διонуσίου ὥς ὑποκινηθὲν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν Ἰωαννιτῶν, διέταξεν αὐστηρῶς τοῦτους νὰ ἐγκαταλίπωσι πάντες τὰ ἐν τῷ φρουρίῳ οικήματά των καὶ νὰ συνοικισθῶσιν ἔξω αὐτοῦ, ἔκτοτε δὲ μέχρι σήμερον οὐδεμία χριστιανικὴ οἰκογένεια μένει ἐντὸς τοῦ φρουρίου.

Ἐπεσκέφθην καὶ τὸν τάφον τοῦ περιδοῆτου Ἀλῆ Πασσᾶ τοῦ Τεπελενλῆ, τοῦ αἰμοχαροῦς σατράπου τῶν Ἰωαννίνων. Κεῖται ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἐπὶ τοῦ εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἀκρωτήριον ὑψουμένου τζαμίου «Φατιγιέ»,

Περιορίσθην νά σᾶς σκιαγραφήσω τὰ μέρη αὐτὰ κυρίως, τὰ ὅποια συνδέονται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ τρομεροῦ ἐκείνου τυράννου τῶν Ἰωαννίνων, διότι ὁ ἐπισκεπτόμενος αὐτὰ εἶνε ἀδύνατον νά μὴ ἀναπαραστήσῃ ἐν τῇ φαντασίᾳ τὴν πλήρη τρόμων καὶ τραγικῶν συμβάντων ἐποποιῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

(Ἰαπρίλιος τοῦ 1910)

ΑΣΠΑΣΙΑ ΦΩΚΑΕΩΣ

Ε Λ Α

Τώρα ποῦ φθάνουν τὰ μεσάνυχτα
καὶ τὴ δροσιὰ τὸ χῶμα πίνει,
τώρα ποῦ γύρω μας ἀπλώνεται
ὑπνος κι' ἀνέγγιχτη γαλήνη·

Ἐμεῖς θὰ λέμε τὸ τραγοῦδί μας
κάτω ἀπ' τοῦ πλάτανου τὰ φύλλα,
κι' ἐκεῖνα 'ς ὄνειρο θ' ἀφίνωνται
μ' ἀδιάκοπη ἀνατριχίλα.

Ἔλα μαζί μου νά καθήσωμε
πέρα στὸν πλάτανο ἀπὸ κάτω,
μέσα στὸν ἴσκιό τὸν ἀκύμαντο
καὶ στὸ χορτάρι τὸ δροσᾶτο.

Ἔλα· 'σὲ λίγο θὰ πλακώσουνε
ἀπὸ τἀνήλιαστα τὰ μέρη
τὰ σκοτεινὰ ἐκεῖνα σύννεφα
καὶ θὰ μᾶς κρύψουν κάθε ἀστέρη.

Τώρα ποῦ τἀνθη ἀπ' τὰ χαμόκλαδα
πέφτουν στὴ γῇ λευκῇ σωρεία,
τώρα ποῦ λέγει τὸ φεγγάρι μας
τὴ γλωμιασμένη του ἱστορία·

Καὶ θὰ μᾶς κρύψουν τὸ φεγγάρι μας,
ποῦ τὲς χλωμάδες του τηρεῖ,
νά μείνῃ ὁ δρόμος μας ἀφώτιστος,
νά μὴ γνωρίζωμε ποῦ πᾶμε.

Τώρα ποῦ τᾶστρα γλυκολάμπουνε
ἔκει ποῦ ἀναπαύεται ἡ φύσις,
ἔλα νά νοιώσῃς τὴν ἀγάπη τους,
ἔλα καὶ σὺ νά μ' ἀγαπήσῃς.

Τώρα ποῦ φθάνουν τὰ μεσάνυχτα
καὶ τὴ δροσιὰ τὸ χῶμα πίνει,
τώρα ποῦ γύρω μας ἀπλώνεται
ὑπνος κι' ἀνέγγιχτη γαλήνη,

Ἔλα· θὰ γείρω στὴν ἀγκάλῃ σου
καὶ θὰ σοῦ κλέψω τὸ φιλί σου,
βαθειὰ νά νοιώσω μ' ἓνα σύγκρου
μιὰν εὐτυχία παραδείσου.

Τώρα γλυκὰ μὲ τὸν ἀστρόφεργο
καὶ μὲ τὸν ἴσκιό ποῦ ποθοῦμε,
πρὶν τῆς ζωῆς μᾶς βροῦν τὰ σύννεφα,
ἔλα τρελὰ ν' ἀγαπηθοῦμε.

[Σμύρνη, 1910]

ΣΤΕΛΙΟΣ Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΕΑΣ